

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

ادبیات فارسی

پایه هشتم

درس ۱۰

قلم سحرآمیز ، دو نامه

دبیرستان گل های خرد
مدرس : شیرین عبابافها

اهداف آموزشی :

آشنایی با برخی چهره های فرهنگی ، ادبی ، مذهبی و تاریخی
(سید جمال الدین اسدآبادی و میرزای شیرازی)

ایجاد نگرش مثبت نسبت به مطالعه تاریخ و سرگذشت بزرگان

آشنایی با آرایه ادبی « جناس » و انواع آن

اَعلام :

شاه اسماعیل صفوی :

پادشاه جوان و مؤسس سلسله صفویه است . گذشته از شجاعت و جوانمردی ، وحدت سیاسی ایران را از نظر ترویج مذهب شیعه ، عملی کرد .

سید جمال الدین اسدآبادی :

مردی آزادی خواه و دارای افکار و عقاید فلسفی ، سیاسی ، اجتماعی و طرفدار استقرار آزادی در کشورهای شرقی و ایجاد وحدت میان مسلمانان و تشکیل اتحادیه دولت های اسلامی بود . در پاریس ، روزنامه « عروه الوثقی » را منتشر کرد و به سیاست انگلستان در شرق حمله کرد .

پیام و محتوای درس :

تأکید بر دفاع از میهن با تمام وجود در برابر استعمار ظالم
تأکید بر تلاش برای کسب استقلال و سربلندی میهن و
مبارزه با دشمنان

جنگ چالدران با همه مقاومت دلیرانه شاه اسماعیل و سربازانش به شکست انجامید. کمال الدین بهزاد همراه شاه اسماعیل بود. یکی از سرداران، زخمی شده بود. کمال الدین بهزاد همراه با شاه محمود نیشابوری او را به غاری در آن نزدیکی رساندند. غار، تاریک و نمناک بود. قطره‌های آب از شکاف سقف می‌لغزید و از روی توده‌ای آهکی که از سقف آویزان بود، پایین می‌آمد و از نوک آن به کف سنگی غار می‌چکید. باریکه‌ای از نور خورشید به داخل غار می‌تابید و فضا را روشن می‌کرد.

کمال الدین بهزاد : نقاش معروف ایرانی در قرن های ۹ و ۱۰
وی در دربار پادشاهان تیموری و صفوی صاحب منصب بود .

شاه محمود نیشابوری :

یکی از خوش نویسان معروف قرن دهم است و در نزد شاه اسماعیل از محبوبیت خاصی برخوردار بود .

چالدران = یکی از شهرهای آذربایجان غربی
است که جنگ معروف چالدران بین شاه اسماعیل صفوی و سلطان سلیم عثمانی در این محل واقع شد .

دلیرانه = شجاعانه

سردار = فرمانده

توده = آنچه به صورت انباشته و انبوه است

اوج گرفتن = به بالاترین حد رسیدن

مرغ = پرنده

باریکه = بخش باریک و دراز از هر چیز

آهک = ماده سفیدی که از سنگ آهک به

دست می آید.

کمال الدین تکه چوب نیم سوخته ای برداشت و روی دیوار غار، تصویر مرغی را کشید که رو به سقف غار اوج گرفته بود. شاه محمود و سردار زخمی، مرغ را نگاه کردند. کمال الدین زیر تصویر با خط خوش نوشت:

ای هدهد صبا به سبا می فرستمت بگر که از کجا به کجا می فرستمت
حیف است طایری چو تو، در خاکدان غم زین جا به آشیان وفا می فرستمت

معنی واژه ها:

هدهد = شانه به سر ، نام مرغ سلیمان
صبا = باد خنکی که از جانب شمال شرقی می وزد
سبا = نام سرزمینی در عربستان قدیم که ملکه آن ، بلقیس نام داشت
حیف = افسوس
طایر = پرواز کننده ، پرنده
خاکدان = محل ریختن خاک روبه
آشیان = منزل ، خانه ، مسکن
منظور از آشیان وفا ، عالم ملکوت و جایگاه معشوق است

معنی بیت ۱: ای باد صبا که مانند هدهد ، پیام آور عاشقان هستی ، تو را از سرزمین سبا که دربار معشوق است ، روانه می کنم . ببین که تو را از چه جایی به چه جای بلند مرتبه ای می فرستم و تو را به چه جای دوری می فرستم .
معنی بیت ۲: حیف است که پرنده ای مثل تو در این دنیای غم و اندوه اسیر بماند . بنابراین تو را از این جا به منزل معشوق که سرشار از عشق و وفاست ، می فرستم .

آرایه های ادبی :
جناس : صبا ، سبا
تلمیح : اشاره به داستان سلیمان و ملکه سبا
مراعات نظیر : هدهد ، سبا
تشبیه : مشبه : طایر / مشبه به : تو
استعاره : خاکدان استعاره از این دنیا
تشبیه : هدهد صبا (اضافه تشبیهی)
نماد : باد صبا : نماد پیام رسانی

سردار لجنّدی زد، آرام شد و زیر لب شعر حافظ را زمزمه کرد.
شعر و نقاشی، کار خود را کرده بود. کمال الدّین بهزاد به سردار
نزدیک شد و پارچه را از روی زخم وی کشود.
سردار گفت: «آفرین بر قلم سحرآمیزت! من درد را فراموش
کردم. نقاشی تو طیب زخم های ماست.»

کنایه : « شعر و نقاشی کار خود را کرده بود »
کنایه از « تأثیر گذاشته بود »

تشبیه : مشبه : نقاشی تو // مشبه به : طیب

زمزمه = سرود خواندنِ زیر لب ، نغمه

سحرآمیز = فریبنده ، آمیخته به سحر و جادو

طیب = پزشک

دو نامه

سید جمال آرام و قرار نداشت. گاه در مصر بود، گاه در استانبول، گاه در افغانستان و گاه در هند. همه جا مردم را به آگاهی و مبارزه با استعمار و بیدادگری دعوت می کرد. این روحانی پرشور به انگلیس که رسید، زبان انگلیسی را در مدتی کوتاه آموخت تا به این زبان سخنرانی کند و با اندیشمندان آنها به گفت و گو بنشیند. در فرانسه به فرانسوی می نوشت و در مصر به عربی سخنرانی می کرد.

ساختمان برخی از کلمات :

مبارزه : وندی

استعمار : ساده

بیدادگری : بی + داد + گر + ی : وندی

پرشور : مرکب

اندیشمندان : اندیش + مند + ان : وندی

گفت و گو : وندی مرکب

سخنرانی : سخن + ران + ی : وندی مرکب

عربی : عرب + ی : وندی

استعمار = آبادانی خواستن ، تسلط کشوری

قدرتمند بر کشوری ضعیف به قصد استفاده از

منابع طبیعی و ثروت کشور ضعیف .

قرار = آرامش

بیدادگری = ستمگری ، ظلم کردن

پرشور = دارای شوق و هیجان

این ایرانی پر شور و قتی نیرنگ استعمار را در لشورش دریافت، نامه‌ای به
مرجع تقلید شیعیان، میرزای شیرازی، نوشت تا تنباکو را تحریم کند.
میرزای بزرگ این مرجع شجاع و بزرگوار، سرانجام، فتوای تاریخی را
صادر کرد:

منظور از «استعمار» در این متن، کشور
انگلیس است.

نیرنگ = سحر، جادو

مرجع تقلید = مجتهدی که در مسائل دینی از او تقلید کنند

صادر کردن = ابلاغ کردن امری یا چیزی به صورت کتبی یا شفاهی

تحریم = منع کردن، جلوگیری و محدود کردن چیزی

فتوا = رأی عالم دینی در حکم شرعی

«بسم الله الرحمن الرحيم، اليوم... استعمال توتون و تنباکو، در حکم محاربه
با امام زمان صلوات الله و سلامه عليه است.»
دو نامه سید جمال الدین اسدآبادی و میرزای بزرگ، کار خود را کرده بود:
قلیان ها شکسته شد؛ تنباکو تحریم شد؛ شاه به تنگنا افتاد و توطئه انگلیس
شکست خورد.

معنی جمله اول : به نام خداوند بخشنده
مهربان ، از امروز استفاده کردن از توتون
و تنباکو مانند جنگیدن با امام زمان -
درود خداوند بر او باد - است .

عبارت پایانی : بیانگر ایمان و اعتقاد مردم و
پیروی آنان از دستورات مراجع تقلید است .

توتون = گیاهی است از نوع تنباکو که پس از خشک و
خرد کردن ، آن را با قلیان می کشند .
استعمال = به کار بردن ، استفاده کردن
در حکم = مثل ، مانند
الیوم = امروز
محاربه = با یکدیگر جنگیدن
تنگنا = سختی
توطئه = نقشه کشیدن برای نابودی کسی یا چیزی

نکته املائی صفحه ۷۹

نوشتار	گفتار (تلفظ)
پنبه	پمبه
منبر	ممبر
سنبل	سمبل

مثال:

تلفظ برخی کلمات با شکل نوشتاری آن ها
مطابقت ندارد .
هنگام نوشتن املائی فارسی ، باید به این
گونه واژه ها ، توجه کنیم .

هرگاه در کلمه ای ، صامت های « ن » و « ب » پشت سر هم قرار بگیرند
، معمولاً حرف « ن » به شکل « م » خوانده می شود .
مثال : شنبه ← شمبه

سربلندی و موفقیت همراه همیشگی
زندگی تون باد .